

TÜRKİYE'DE SAĞLIK TURİZMİ ALANINDA YAPILAN WEB OF SCIENCE VERİ TABANI KAYNAKLI YAYINLAR*

THE STUDIES ABOUT HEALTH TOURISM WHICH IS CARRIED OUT IN TURKEY AND INDEXED IN WOS

Hatice ULUSOY**
Sinem SARIÇOBAN***
Gizem KETREZ****

Öz

Sağlık turizmi konusunda yapılan çalışmaların sayısı gün geçtikçe artmakla beraber bu alanda Türkiye adresli Web of Science(WOS) yayın sayısı, yayınlanan alanlar ve çalışmaların yöntemlerinin belirlenmesi mevcut durumun analizi açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, sağlık turizmi konusunda yapılan, Türkiye adresli WOS veri tabanında taranan çalışmaların içerik olarak incelenmesidir. Bu amaçla SCI, SSCI, AHCI alanlarında bulunan, 1970'lerden 2018'e kadar yapılmış, sağlık turizmi konulu çalışmalar incelenmiştir. İncelemeler sonucunda sağlık turizmi konusunda yapılmış toplam 16 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmaların 13'ünün makale, 3'ünün ise bildiri türünde yapılmış olduğu ve ilk çalışmanın 2007 yılında yayınlandığı görülmüştür. Çalışmalara katkı yapan yazarların en fazla "turizm" ile ilgili bölümlerden (n=9) olduğu, araştırma yöntemi olarak en fazla nicel yöntem (n=6) kullanıldığı saptanmıştır. 2007 yılından günümüze kadar, 16 çalışmaya yapılan WOS atıf sayısı toplamı 57'dir. Sonuç olarak, sağlık turizmi konusunda Türkiye adresli yapılan yayın sayısının ve aynı zamanda bilimsel kalitenin ve bilimsel gelişmişliğin bir göstergesi olan atıf sayısının da oldukça az olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Turizmi, Türkiye Adresli İndexli Yayınlar, Web of Science, Atıf Sayısı.

Abstract

The number of studies on health tourism is increasing day by day. It is important to analyze current situation about Turkey based studies which is indexed in Web of Science (WOS). The aim of this study is to examine health tourism studies which is carried out in Turkey and indexed in Web of Science. For this purpose, the Web of Science databases (SCI Expanded, SCI, SSCI, AHCI) from 1970 to 2018 is examined in terms of Turkey addressed studies on health tourism. It was found that there were 16 studies on health tourism carried out in Turkey. It was seen that 13 of the studies were the research article, 3 were the conference paper. The first work was published in 2007. It was found out that the authors contributing to these studies were mostly from the "tourism" departments (n = 9). Quantitative methods (n = 6) were generally used as research method. The total number of WOS citations to 16 work, from 2007 was 57. In conclusion, the number of publications on health tourism and also the number of citations, which is an indicator of scientific quality and scientific development, is also very low.

Keywords: Health Tourism, Turkey-based Indexed Publications, Web of Science, Citations.

1. GİRİŞ

Sağlık turizmi, eski dönemlerden itibaren var olmasıyla beraber özellikle son 15-20 yıldır önemli bir endüstri haline gelmiştir (Yıldırım, 2018). Sağlık hizmetlerinin uluslararası düzeyde üretimi ve tüketimi ile hastaların uluslararası düzeyde dolaşımı, ülkelerin pay almak istediği ve bu bağlamda girişimlerde bulunduğu pazar olmuştur (Ağırbaş, 2016).

Yıldırım'ın (2018) ifade ettiğine göre, sağlık turizmi endüstrisinin boyutları konusunda henüz tam, doğru ve güvenilir veriler bulunmamakla birlikte; yaklaşık 100 milyar dolarlık bir pazar olduğu, her yıl ortalama %25 büyüme hızına sahip olduğu, yaklaşık 70 ülkenin medikal turizm destinasyonu olarak kendisini lanse ettiği ve Türkiye, Hindistan, Malezya, Tayland, Almanya, Fransa, Küba, Macaristan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Singapur gibi ülkelerin ilk 10 destinasyon ülkesi arasında yer aldığı belirtilmektedir (Yıldırım, 2018). Ülkemizde de Onuncu Kalkınma Planı, Sağlık Bakanlığı 2013-2017 stratejik planı ve 2023 sağlık vizyonunda sağlık turizmi konusuna yer verilmiş ve lider konuma gelmesi hedeflenmiştir.

İlgili yazında sağlık turizmi konusunda çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Sağlık turizmi kısaca 'medikal turizm' veya üçüncü dünya fiyatlarıyla birinci kalite hizmet almak şeklinde tanımlanmıştır

*Bu çalışma 8. Uluslararası Sağlık Turizmi Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

**Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü.

*** Arş. Gör., Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü.

****Yüksek Lisans Öğrencisi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı.

(Cornell, 2006; Smith ve Puczko, 2009, Akt: Bayın, 2015). Dünya Turizm Örgütü (2013) sağlık turizmini, “kaplıca veya diğer sağlık merkezlerine seyahat eden kişinin fiziksel olarak iyilik halini geliştirmek amacıyla yaptığı ziyaretlerdir” olarak ifade etmiştir. Sağlık Bakanlığı ise, sağlığına kavuşmak için bir ülkeden başka bir ülkeye herhangi bir sebeple tedavi amaçlı gidilmesi olarak belirtmiştir (Tontuş, 2017). Bu bağlamda, ikamet edilen yerden başka bir yere herhangi bir sebeple sağlık hizmeti almak için yapılan planlı seyahate sağlık turizmi, seyahat edene ise sağlık turisti denilebilir (Ağırbaş, 2016). Sadece yurt dışı değil aynı zamanda yurt içinde her hangi bir sağlık sebebiyle hizmet almak için yapılan seyahatler de sağlık turizmi kapsamına girmektedir (URL 1).

Sağlık turizmi, Sağlık Bakanlığı tarafından Termal Sağlık Turizm ve Spa-wellnes, Medikal Turizm, Yaşlı Turizm ve Engelli Turizm olarak alt dallara ayrılmıştır (Tontuş, 2017). Termal turizm tüm turizm sektörü içerisinde, sürekliliği olan ve sektörün tüm sezon boyu çalışan nadir bir koludur ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından “Termomineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kür (tedavi) uygulamaları yanı sıra termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türü” olarak tanımlanmıştır (Eleren ve Kılıç, 2007; URL 2). Medikal turizm ise tüm sağlık hizmetlerini kapsayan sağlık turizminden farklı olarak sadece “tedavi amaçlı” yapılan turizm hareketliliğidir (Tontuş, 2017). Yaşlı turizm, yaşlı nüfusun hızla artmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Yaşlı bakımı, yaşlıların günlük rutinlerini gerçekleştirdikleri bir alanı değil, ihtiyaçları doğrultusunda verilen hizmetleri kapsamaktadır. Bu hizmetler, Sağlıklı yaşlı bakımı, Kronik hastalıklara sahip yaşlı bakımı, Rehabilitasyon ve tedavi öncelikli yaşlı bakımı ve Palyatif yaşlı bakımını içermektedir. Engelli turizm, engelli bireyler için erişilebilir turizm konu edinen turizm çeşididir. Tüm dünyadaki engelli sayısının fazlalığı ve bu kişilerin genellikle yanlarında refakatçi veya refakatçileriyle seyahat ettikleri düşünüldüğünde önemli bir konu olduğu dikkat çekmektedir (Tontuş, 2017; Zengin ve Eryılmaz, 2013).

29 Mart 2018 tarihinde medyada çıkan haberlere göre sağlık hizmeti almak için Türkiye’ye gelen hastalara vergi muafiyeti uygulanacağı belirtilmiştir. Bu uygulama ile sağlık turizminden yararlanacak kişi sayısının artacağı ve böylece sağlık turizmi kaynaklı gelirlerin artacağı öngörülmektedir (URL 3, 2018).

Sağlık turizminin bu denli yaygınlaşması ve son yıllarda öneminin artması bu konuda akademik çalışmaların yapılmasını da sağlamıştır. Ancak Ülkelerin bilim ve teknolojiye gelişmişliğini ölçmenin en önemli göstergelerinden biri SCI, SSCI, AHCI gibi uluslararası bilimsel atıf indekslerine giren yayın sayısıdır. Uluslararası ortak kabule göre, ülkelerin dünya bilimsel üretimine katkılarının düzeyi, diğer ölçütler de olmakla birlikte, özellikle bu indekslerde yer alan makale sayısı ve bunlara yapılan atıflarla belirlenmektedir. Atıf indeksleri ülkelerin bilimsel performansını göstermesinin yanı sıra bilim insanlarının ve disiplinlerin değerlendirilmesinde de bir ölçüt olarak yoğun şekilde kullanılmaktadır. Bu çerçevede konuya Türkiye açısından yaklaşıldığında, özellikle son yıllarda atıf indekslerinin sürekli gündeme geldiği ve çeşitli boyutlarda tartışma ve incelemelere konu olduğu görülmektedir (Yavan, 2005). Bu çalışma ile Web of Science veri tabanında taranan dergilerde Türkiye adresli yayınlar incelenerek mevcut durumun değerlendirilmesine ışık tutulması mümkün olabilecektir.

2. YÖNTEM

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada WOS veri tabanında sağlık turizmi konusunda yapılan Türkiye kaynaklı çalışmaların sayısı ve içerik olarak incelenmesi amaçlanmaktadır.

Veri Toplama Yöntemi ve Değerlendirilmesi

Çalışmanın evrenini WOS veri tabanı kapsamında SCI-expanded, SSCI, AHCI alanlarında bulunan 1970’den 2018’e kadar yapılmış ve başlıklarında “health tourism”, “medical tourism”, “thermal tourism”, “disabled tourism”, “elderly tourism” ve “spa-wellness” kelimelerini bulunduran Türkiye adresli çalışmalar oluşturmaktadır. Anahtar kelimeler, Sağlık Bakanlığı’nın gruplandığı sağlık turizmi çeşitleri temel alınarak seçilmiştir. Çalışmaya, araştırma türü ayrımı yapılmaksızın tüm çalışmalar (araştırma makalesi, derleme, bildiri vb.) dahil edilmiştir.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Belirlenen kriterler uygulandıktan sonra WOS veri tabanında Türkiye kaynaklı sağlık turizmi konusunda yapılmış toplam 16 çalışmaya ulaşılmıştır.

Tablo 1: WOS Kaynaklı Sağlık Turizmi Yayın Dağılımları

Değişkenler	Sayı	Değişkenler	Sayı
Çalışmanın yılı		Çalışmanın türü	
2007	1	Makale	13
2008	1	Bildiri	3
2010	2	Araştırma yöntemi	
2011	1	Nicel	6
2012	1	Nitel	5
2015	1	Karma	2
2016	6	Boylamsal	1
2017	3	Belirtilmeyen	2
Yazarların bölümleri		Veri toplama aracı	
Turizm	9	Anket	6
İşletme	7	Veri seti inceleme	3
Üniversite dışı	5	Ölçek	2
Bilgi teknolojileri	4	Literatür taraması	1
Tarım ekonomisi	3	Yüz yüze görüşme	1
Peyzaj mimarlığı	3	Odak grup görüşmesi	1
Ekonomi ve Finans	2	Belirtilmeyen	2
Ulaştırma hizmetleri	2	Araştırma Örneklemi	
Sağlık yönetimi	1	Veri seti ve literatür inceleme	4
Tıp	1	Hizmet sunan	3
Yönetim bilişim sistemleri	1	Hizmet alan	3
İletişim	1	Diğer katılımcılar	3
		Hizmet sunan ve alan	1
		Belirtilmeyen	2
Toplam: 16			

Tablo 1’de incelenen çalışmaların özellikleri yer almaktadır. Ulaşılan 16 çalışmanın 13’ü makale (Sayılı ve ark., 2007; Öztürk ve ark., 2008; Oğuz ve Ark., 2010; Emir ve Arslantürk, 2015; Abubakar, 2016; Abubakar ve Ilkan, 2016; Altınay ve ark., 2016; Savaşan ve ark., 2016; Uçak, 2016; Ulaş ve Anadol, 2016; Aydın ve Karamehmet, 2017; Eşiyok ve ark., 2017; Rokni ve ark., 2017), 3’ü ise bildiri (Gönen, 2010; Gönen, 2011; Altın ve ark., 2012) türündedir. Yayınlar ilk olarak 2007 yılında başlamıştır ve yayınlanan makale sayısı 1’dir (Sayılı ve ark., 2007). Yıllara göre incelendiğinde 2010(n=2) (Gönen, 2010; Oğuz ve Ark, 2010), 2016(n=6) (Abubakar, 2016; Abubakar ve İlkan, 2016; Altınay ve ark., 2016; Savaşan ve ark., 2016; Ulaş ve Anadol, 2016) ve 2017 (n=3) (Aydın ve Karamehmet, 2017; Eşiyok ve ark., 2017; Rokni ve ark., 2017) yıllarında artış olduğu ve tüm yıllar içerisinde en fazla 2016 yılında yayın yapıldığı görülmüştür. 2018 yılında ise henüz bu konuda yapılmış ve WOS veri tabanında taranan bir yayına rastlanmamıştır.

Yayınlarla katkıda bulunan yazarların bölümleri incelendiğinde sırasıyla en fazla Turizm(n=9) (Sayılı ve ark., 2007;Öztürk ve ark., 2008; Emir ve Arslantürk, 2015; Altınay ve ark., 2016; Rokni ve ark., 2017)ve İşletme (n=7) (Emir ve Arslantürk, 2015; Abubakar ve Ilkan, 2016; Ulaş ve Anadol, 2016; Aydın ve Karamehmet, 2017;Eşiyok ve ark., 2017)ile ilgili bölümlerin olduğu görülmüştür. Bu bölümlerin dışında ise bilgi teknolojileri (Abubakar ve Ilkan, 2016; Savaşan ve ark., 2016), ekonomi ve finans (Uçak, 2016; Eşiyok ve ark., 2017), tarım ekonomisi (Sayılı ve ark., 2007), peyzaj mimarlığı (Oğuz ve ark., 2010), tıp ve sağlık yönetimi (Altın ve ark., 2012) gibi bölümlerden ve üniversite dışı çalışanlardan (Altın ve ark., 2012; Altınay ve ark., 2016) katkı sağlanmıştır. Sağlık turizmi konusuna birçok farklı alandan ilgi duyulduğu ve çeşitli açılardan ele alındığı görülmüştür. Ancak beklenenin aksine sağlık ile ilgili alanlardan yapılan katkılar yetersiz bulunmuştur.

Yapılan çalışmaların metodolojisi incelendiğinde, en fazla nicel (n=6) (Öztürk ve ark., 2008; Oğuz ve Ark, 2010; Emir ve Arslantürk, 2015; Abubakar, 2016; Abubakar ve Ilkan, 2016; Savaşan ve ark., 2016) çalışmaların yapıldığı saptanmıştır. Ayrıca nitel (n=5) (Altın ve ark., 2012; Uçak, 2016; Ulaş ve Anadol, 2016; Aydın ve Karamehmet, 2017; Rokni ve ark., 2017), karma (n=2) (Sayılı ve ark., 2007; Altınay ve ark., 2016) ve boylamsal (n=1) (Eşiyok ve ark., 2017) çalışmalar da yapılmıştır. 2 çalışmada (Gönen, 2010; Gönen, 2011) ise kullanılan yöntem belirtilmemiştir.

Veriler en fazla anket kullanılarak toplanmıştır (Sayılı ve ark., 2007; Öztürk ve ark., 2008; Oğuz ve ark., 2010;Abubakar, 2016;Abubakar ve Ilkan, 2016; Altınay ve ark., 2016).Anketlerin dışında ise

kurumlardan alınan verilerin incelenmesi (Uçak, 2016; Altın ve ark., 2012; Eşiyok ve ark., 2017), ölçek (Emir ve Arslantürk, 2015; Savaşan ve ark., 2016), literatür taraması (Rokni ve ark., 2017), yüz yüze görüşme (Aydın ve Karamehmet, 2017) ve odak grup görüşmesi (Ulaş ve Anadol, 2016) ile de veriler elde edilmiştir.

Çalışmaların örneklemini sırasıyla kurum verileri ve ilgili yazın (n=4) (Altın ve ark., 2012; Uçak, 2016; Eşiyok ve ark., 2017; Rokni ve ark., 2017) sağlık turizmi hizmeti alanlar (n=3) (Sayılı ve ark., 2007; Abubakar, 2016; Abubakar ve İlkan, 2016) hizmet sunucuları (n=3) (Öztürk ve ark., 2008; Savaşan ve ark., 2016; Ulaş ve Anadol, 2016) diğer katılımcılar (n=3) (Oğuz ve ark., 2010; Emir ve Arslantürk, 2015; Altınay ve ark., 2016) ve hem hizmet sunucusu hem alıcısı (n=1) (Aydın ve Karamehmet, 2017) ile yapılan çalışmalar oluşturmaktadır.

Tablo 2: Yayınların Atıf Sayılarının Dağılımı

Yazar(lar)	Yayın yılı	Google Scholar Atıf Sayısı	WOS Atıf Sayısı
Sayılı ve ark.	2007	67	14
Öztürk ve ark.	2008	85	22
Gönen, İ.	2010	0	0
Oğuz ve ark.	2010	1	2
Gönen, İ.	2011	0	0
Altın ve ark.	2012	9	3
Emir ve Arslantürk	2015	4	0
Abubakar ve İlkan	2016	41	7
Abubakar, M.	2016	8	4
Altınay ve ark.	2016	15	2
Savaşan ve ark.	2016	1	0
Uçak, H.	2016	3	1
Aydın ve Karamehmet	2017	4	0
Eşiyok ve ark.	2017	9	1
Rokni ve ark.	2017	3	1
Toplam		250	57

Tablo 2’de, incelenen dergilerin Google Scholar ve WOS’ta yer alan atıf sayılarının dağılımı verilmiştir. Sağlık turizmi alanında 2017 yılına kadar yapılmış Türkiye kaynaklı çalışmaların Google Scholar toplam atıf sayısı 250, WOS toplam atıf sayısı ise 57’dir. Her iki veri tabanında en fazla atıf ise Öztürk ve arkadaşlarının (2008) ve Sayılı ve arkadaşlarının çalışmalarına yapılmıştır.

4. SONUÇ

Bu çalışmada WOS veri tabanında sağlık turizmi konusunda yapılan Türkiye kaynaklı çalışmaların çeşitli değişkenler açısından incelenerek, alandaki çalışmaların mevcut durumunun ortaya konması amaçlanmıştır. Bu bağlamda sağlık turizmi alanında Türkiye kaynaklı 16 çalışma incelenmiştir. Araştırma sonucunda sağlık turizmi alanıyla ilgili Türkiye’de yapılan ve WOS veri tabanında taranan dergilerdeki ilk çalışmanın 2007 yılında yayınlandığı, çalışma sayısının oldukça kısıtlı olduğu, çalışmalara farklı alanlardan yazarların katkı sağladığı ve daha çok nicel çalışmaların yapıldığı saptanmıştır. Bilimsel kalitenin ve bilimsel gelişmişliğin göstergelerinden birisi olan atıf sayısının da, iki çalışma dışında, istendik düzeyde olmadığı söylenebilir.

Araştırma bulgularından hareketle bu çalışmanın, ileride yapılacak olan çalışma konuları için içerik ve yöntemin belirlenmesinde araştırmacılara yol göstereceği düşünülmektedir. Çalışmada WOS veri tabanında taranan dergilerde Türkiye kaynaklı yayın sayısının artırılması önerilmiştir.

KAYNAKÇA

- Abubakar, A. M. (2016). Does eWOM Influence Destination Trust and Travel Intention: A Medical Tourism Perspective. *Economic research-Ekonomika istraživanja*, 29(1), ss. 598-611.
- Abubakar, A. M. ve İlkan, M. (2016). Impact of Online WOM On Destination Trust and Intention to Travel: A Medical Tourism Perspective. *Journal of Destination Marketing & Management*, 5(3), ss. 192-201.
- Ağırbaş, İ. (2016). *Hastane Yönetimi ve Organizasyon*. Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Altın, U., Bektaş, G., Antep, Z. ve İrbán, A. (2012). The International Patient's Portfolio and Marketing of Turkish. *8th International Strategic Management Conference*, 21-23 Haziran 2012, Barselona, ss.1004-1007.
- Altınay, Z., Saner, T., Bahçelerli, N. M. ve Altınay, F. (2016). The Role of Social Media Tools: Accessible Tourism for Disabled Citizens. *Educational Technology & Society*, 19 (1), ss. 89-99.
- Aydın, G. ve Karamehmet, B. (2017). Factors Affecting Health Tourism and International Health-Care Facility Choice. *International Journal of Pharmaceutical and Healthcare Marketing*, 11(1), ss. 16-36.

- Bayın, G. (2015). Türkiye’de Sağlık Turizmi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Değerlendirmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17 (28), ss. 49-55.
- Cornell, J. (2005). Medical tourism: The newest of Niches. *Journal of Tourism Recreation Research*, 31(1), ss. 99-102.
- Eleren, A. ve Kılıç, B. (2007). Turizm Sektöründe SERVQUAL Analizi İle Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi ve Bir Termal Otelde Uygulama. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9(1), ss. 235-263.
- Emir, O. ve Arslantürk, Y. (2015). Perceptions of Tourism Students on Thermal Tourism in Afyonkarahisar. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 176, ss. 565-570.
- Esiyok, B., Çakar, M., & Kurtulmuşoğlu, F. B. (2017). The Effect of Cultural Distance on Medical Tourism. *Journal of Destination Marketing & Management*, 6(1), ss. 66-75.
- Gönen, İ. (2010). The Importance of Health Tourism in National Economies and Marketing Strategies Applied in The Global Competitive Environment (A Case from Turkey). *10th International Multidisciplinary Scientific GeoConference*, 20-26 Haziran 2010, Bulgaristan, ss.1025-1032.
- Gönen, İ. (2011). Health Tourism in Turkey and Some Effects for Accredited Hospitals. *11th International Multidisciplinary Scientific GeoConference*, 20-25 Haziran 2011, Bulgaristan, ss.1081-1088.
- Oğuz, D. ve Akpınar, N. (2010). The Contribution of Thermal Sources to Tourism Development: A Case Study from Çankırı Çavundur, Turkey. *Scientific Research and Essays*, 5(8), Ss. 819-825.
- Öztürk, Y., Yaylı, A. ve Yeşiltaş, M. (2008). Is The Turkish Tourism Industry Ready for A Disabled Customer's Market? : The Views of Hotel and Travel Agency Managers. *Tourism Management*, 29(2), ss. 382-389.
- Rokni, L., Avcı, T. ve Park, S. H. (2017). Barriers of Developing Medical Tourism in A Destination: A Case of South Korea. *Iranian Journal of Public Health*, 46(7), ss. 930-937.
- Savaşan, A., Uzunboylu, H. ve Tuncel, E. (2016). Training in Medical Tourism, a Necessity or a Perspective? A Needs Analysis of Stakeholders on Training Issues in Medical Tourism. *International Journal of Educational Sciences*, 15(1-2), ss. 225-233.
- Sayılı, M., Akca, H., Duman, T. ve Esengün, K. (2007). Psoriasis Treatment Via Doctor Fishes as part of Health Tourism: A Case Study of Kangal Fish Spring, Turkey. *Tourism Management*, 28(2), ss. 625-629.
- Tontuş, H.Ö. (2017). Sağlık Turizmi Nedir?. *Sağlık Bakanlığı*, (<https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/10944,02pdf.pdf?0>).
- Uçak, H. (2016). The Relationship Between the Growth in the Health Sector and in Bound Health Tourism: the case of Turkey. *Springer Plus*, 5(1), ss. 1685.
- Ulaş, D., ve Anadol, Y. (2016). A Case Study for Medical Tourism: Investigating A Private Hospital Venture In Turkey. *Anatolia*, 27(3), ss. 327-338.
- URL 1, Kültür ve Turizm Bakanlığı, (<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR%2C11492/saglik-ve-termal-turizmi-tanimi.html>).
- URL 2, Kültür ve Turizm Bakanlığı, (<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11475/genel-tanimlar.html>).
- URL 3, Hürriyet Gazetesi, (<https://www.medimagazin.com.tr/guncel/genel/tr-saglikta-yabanci-hastaya-vergi-muafiyeti-getiriliyor-11-681-76718.html>).
- Yavan, N. (2005). SCI ve SSCI Bağlamında Türkiye’nin Coğrafya Biliminde Uluslararası Yayın Performansının Karşılaştırmalı Analizi: 1945-2005. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3(1), ss. 27-55.
- Yıldırım, H.H. (2018). Sağlık Turizmi ve Anadolu Nimetleri: “Markalaşma Yolunda Türkiye İçin Stratejik Bir İş Model Önerisi”. *Sağlık ve Siyaset Yazıları*, (www.tuseb.gov.tr/tuspe).
- Zengin, B. ve Eryılmaz, B. (2013). Bodrum Destinasyonunda Engelli Turizm Pazarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 11, ss. 51-73.